

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Minispeaker

1 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste organisatie:

- de ANWB
- de Consumentenbond

2 C

3 maximumscore 1

- 1 JAM (HX-P240 Plus)
- 2 Urban (Revolt Moki)

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

4 D

5 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$€ 36,95 \times 1,15 = € 42,49$$

6 maximumscore 2

argument voor	argument tegen
<ul style="list-style-type: none"> – Een minispeaker is kwetsbaar. – Voor weinig geld ben je extra lang verzekerd. – Drie jaar lang hoef je geen kosten van eventuele schade te betalen.	<ul style="list-style-type: none"> – minder prijsvoordeel – Mogelijk zal je geen gebruik maken van de geboden garantie. – Na een jaar is deze minispeaker verouderd.

- een juist argument voor 1
- een juist argument tegen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Made in Europe

7 maximumscore 1

- (1) import
- (2) open

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

8 maximumscore 2

stellingen	juist	onjuist
Door invoerrechten te heffen op producten van buiten de EU worden Europese producten in Europa goedkoper.		x
Door invoerrechten te heffen op producten van buiten de EU worden Europese bedrijven beschermd tegen concurrenten van buiten de EU.	x	
Invoerrechten bepalen hoeveel goederen maximaal mogen worden ingevoerd.		x

indien drie juist	2
indien twee juist	1
indien minder dan twee juist	0

9 A

10 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:
 $(€ 7.000 / 121) \times 100 = € 5.785,12$

11 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- lagere loonkosten / productiekosten
- voldoende gekwalificeerd personeel
- kortere afstand tot de afzetmarkt

Arbeidsmarkt

12 maximumscore 2

stellingen	juist	onjuist
De arbeidsmarkt is het geheel van de vraag naar arbeid en het aanbod van arbeid.	x	
Als het aanbod van arbeid groter is dan de vraag naar arbeid is er sprake van werkloosheid.	x	
Structurele werkloosheid ontstaat als bedrijven arbeid vervangen door machines.	x	

indien drie juist	2
indien twee juist	1
indien minder dan twee juist	0

13 A

14 maximumscore 1

voorbeelden van juiste motieven:

- maatschappelijke waardering
- werkervaring opdoen
- sociale contacten
- nuttig bezig zijn
- persoonlijke ontwikkeling
- plezier

indien twee juist	1
indien minder dan twee juist	0

15 maximumscore 1

(1) → 3 → (2) → 5 → 4 → (6)

16 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 2

beroepen	geschoold werk	ongeschoold werk
boekhouder	x	
vakkenvuller		x
verpleegkundige	x	
vrachtwagenchauffeur	x	
inpakker		x

indien vijf juist	2
indien vier of drie juist	1
indien minder dan drie juist	0

De scooter van Manon

18 B

19 maximumscore 1

voorbeeld van juiste berekeningen:
 uitgaan en schoolkantine: $0,40 \times \text{€ } 220 = \text{€ } 88$
 afbetaling smartphone: $0,10 \times \text{€ } 220 = \text{€ } 22$

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

20 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:
 $(2 \times \text{€ } 3,75) \times 52 / 12 = \text{€ } 32,50$

21 maximumscore 2

uitgaven	wel	niet
make-up	x	
kleding	x	
uitgaan en schoolkantine	x	
afbetaling smartphone		x
cadeaus	x	

indien vijf juist	2
indien vier of drie juist	1
indien minder dan drie juist	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 B

23 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $24 \times € 42,50 = € 1.020$ 1
- $€ 1.020 + € 200 = € 1.220$ 1

24 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- Ze kan nu al gebruik maken van de scooter.
- De extra kosten van kopen op afbetaling zijn niet zo hoog.
- De scooter is nu in de aanbieding.

Licht en water in ontwikkelingslanden

25 maximumscore 1

(1) → 4 → 3 → 2 → (5)

26 maximumscore 2

stellingen	juist	onjuist
Armoede is een oorzaak én een gevolg van economische onderontwikkeling.	x	
Een langzame bevolkingsgroei is een kenmerk van ontwikkelingslanden.		x
Beperkte technische kennis is een kenmerk van ontwikkelingslanden.	x	

- indien drie juist 2
- indien twee juist 1
- indien minder dan twee juist 0

27 maximumscore 1

- (1) meer
- (2) stijgen

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

28 maximumscore 1

- (1) contingentering
- (2) duurder

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 C

30 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste economische maatregel:

- investeringen doen in ontwikkelingslanden
- leningen verschaffen tegen een lage (of geen) rente
- schulden kwijtschelden
- ontwikkelingssamenwerking verbeteren

De frietautomaat van Frits

31 C

32 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $€ 80 \times 52 = € 4.160$
- $€ 1.100 \times 12 = € 13.200$ 1
- $€ 13.200 - € 4.160 = € 9.040$ 1

33 maximumscore 2

	wel bedrijfskosten	geen bedrijfskosten
het elektriciteitsverbruik van de automaat	x	
de inkoopwaarde van de friet		x
de huur van het pand	x	
het onderhoud van de automaat	x	

- indien vier juist 2
- indien drie of twee juist 1
- indien minder dan twee juist 0

34 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $€ 292,50 / 130 = € 2,25$ 1
- $(€ 2,25 / 106) \times 100 = € 2,12$ 1

35 maximumscore 1

- (1) stijgen
- (2) minder

Opmerking

Alleen een scorepunt toekennen als beide antwoorden juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

36 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- Iemand met een leidinggevende functie heeft meer verantwoordelijkheid.
- Iemand met een leidinggevende functie heeft vaak een hogere / betere / meer opleiding.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 23 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in de webbased versie van Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.